

ФИНАНСИСКА АНАЛИЗА НА РАБОТЕЊЕТО НА АД „ГД-ТИКВЕШ“ - КАВАДАРЦИ

Зорица Стрезоска
Факултет за земјоделски науки и храна, Скопје
насока: Агроекономска

Апстракт

Во овој труд, целта е да се анализира работењето на АД „ГД-Тиквеш“ - Кавадарци во текот на три последователни години (2008, 2009 и 2010 година), со посебен осврт на показателите на финансиското работење. Финансиската анализа има за цел да ги постигне целите и задачите на финансиската политика, како донесувањето на најважните одлуки за финансиите, инвестициите и за исплатата на дивиденди. Анализата е спроведена преку пресметка на показателите на: ликвидност, солвентност, ефикасност, профитабилност, економскиот успех и ефективност во работењето. Друштвото остварува висок степен на ликвидност и е солвентно. Показателите на ефикасност се прифатливи, но кај овие показатели се бележи пад во текот на 2010 година во однос на претходните две години. Показателите на профитабилност покажуваат дека бруто и нето-профитната маржа се на доста високо ниво, меѓутоа очигледно е дека коефициентите на принос на сопствени средства и принос на сопствен капитал се незадоволителни, бидејќи се наоѓаат под нивото кое се смета за минимум или сосема малку над него. Показателите на економскиот успех и ефективност во работењето покажуваат дека претпријатието остварува позитивен финансиски резултат, со што ја потврдува успешноста во работењето.

Клучни зборови: финансиска анализа, земјоделско претпријатие, АД „ГД-Тиквеш“ - Кавадарци.

FINANCIAL ANALYSIS OF THE AD „GD-TIKVES “- KAVADARCI

Zorica Strezoska

Faculty of agriculture sciences and food
department: Agricultural Economics

Abstract

In this paper, the aim is to analyze the operation of AD „GD-Tikves“- Kavadarci during the three consecutive years (2008, 2009 and 2010 year), with special emphasis on financial performance. Financial analysis aims to achieve the aims and objectives of financial policy, as making major decisions about finance, investments and dividend payments. The analysis is conducted by calculating a number of ratios: liquidity; solvency; efficiency; profitability; economic success and effectiveness of the work. The company achieves a high degree of liquidity and is solvent. Indicators of efficiency are acceptable, but there is a decline of these indicators during the year 2010 compared to the previous two years. Indicators of profitability show that the gross and net-profit margins are quite high, but it is obvious that the yield coefficients of own assets and return on equity are unsatisfactory, because they are located below the level that is considered the minimum or slightly above it. Indicators of economic success and effectiveness of the operation show that the company achieved a positive financial result, which confirms the successful operation.

Keywords: Financial analysis, Agricultural company AD „GD-TIKVES“-Kavadarci.

Вовед

Ако треба да се констатира од какви делови е составен еден сложен предмет или една сложена појава и каков однос постои помеѓу тие делови, тогаш тие треба да се испитаат

по пат на нивно расчленување. Финансиската анализа е збир на постапки со кои се оценува финансиската состојба и финансиските резултати од работењето на компанијата. При финансиска анализа се

врши испитување на финансиската состојба на компанијата преку испитување на нејзините составни елементи, т.е. одделните подрачја кои го отсликуваат финансиското здравје на компанијата, искажани преку одредени полазатели.

Во овој труд, целта е да се анализира работењето на „АД ГД-Тиквеш“ - Кавадарци во текот на три последователни години (2008, 2009 и 2010 година), со посебен осврт на показателите на финансиското работење.

Финансиската анализа има за цел да ги постигне целите и задачите на финансиската политика, како донесувањето на најважните одлуки за финансиите, за инвестициите и за исплатата на дивиденди.

Оваа анализа треба да придонесе во иднина да се остварат подобри резултати, преку отстранување на негативностите, како и да се задржат на позитивностите од досегашното работење.

Материјал и метод

Материјалот за анализа е земен од АД, ГД-ТИКВЕШ“ - Кавадарци. Се однесува на

периодот од 2008 до 2010 година. Основни извори на податоци се финансиските извештаи (Биланс на состојба и Биланс на успех), како и дел од сопствената евиденција на друштвото.

За да се изврши анализата на работење на друштвото треба да се испита извршувањето на одделните функции: управно-работодавната, планската, финансиската, извршната, евидентната и контролно-аналитичката.

Финансиската анализа се однесува на финансиската состојба на компанијата во одреден период на време. Како основа за анализата ни служат изработените финансиски извештаи.

Во овој труд анализата е насочена кон пресметка на најважните показатели, кои се од пресудно значење за оценка на финансиското здравје и квалитетот на работењето на претпријатието во целина.

Во овој труд се изврши анализа преку примена на следниве показатели:

Показатели на ликвидност

Ликвидноста (краткорочна солвентност) претставува способност на компанијата да врши навремена исплата на достасаните обврски.

- Тековна ликвидност - Доколку тековни обврски се оние кои се достасуваат во рок од една година, тогаш истите би можеле да се релизираат од средствата со кои располага компанијата и кои се претвораат во пари во текот на една година.

- Овој показател се смета за прифатлив доколку тековната ликвидност е поголема од 1. Тогаш претпријатието се карактеризира како ликвидно. Препорачливо е да изнесува приближно 2.

- Моментна ликвидност - Се пресметува на сличен начин со тековната ликвидност, со таа разлика што ги зема предвид и залихите од обртните средства, односно таа претставува способност на компанијата да

одговори на достасаните обврски во најкус рок. Исто како и тековната ликвидност, и овој показател се смета за прифатлив доколку изнесува повеќе од 1.

- Работен (обртен) капитал - Дел од тековните средства кој не се финансира од тековните обврски. При пресметка на работниот капитал се настојува да се остварат позитивен финансиски резултат, со што претпријатието би се карактеризирало како ликвидно.

Показатели на солвентност (задолженост)

Солвентноста претставува однос помеѓу она што компанијата го поседува и она што го должи, односно однос помеѓу вкупните средства на компанијата и вкупниот долг.

- Коефициент на долг/средства (Вкупна задолженост) - Прикажува колкав дел од вкупните средства на претпријатието е финансиран од туѓи извори на капитал.

- Коефициент на капитал/средства - Мери кој дел од вкупните средства е финансиран од основачкиот сопствен капитал.

- Коефициент на долг/капитал - Ја споредува пропорционалноста на финансиите обезбедени од кредиторите со оние обезбедени од сопственикот на претпријатието.

Показатели на активност (ефикасност)

Оваа група показатели има за цел да утврди колку ефикасно компанијата ги користи средствата со кои таа располага и ја извршува својата дејност. Ефикасноста на користењето ја изразуваме преку остварениот обем на активност со дадена маса на средства, при што поголемиот обем означува поголем обрт. Коефициентите на обрт ја чинат суштината на ова група показатели.

- Коефициент на обрт на средствата - Ја покажува општата ефикасност во користењето на средствата на компанијата.

- Коефициент на обрт на побарувањата - Покажува за колку пати побарувањата се трансформираат во пари во текот на годината.

- Просечен период на наплата на побарувањата - Покажува за колкав временски период компанијата успева да си ги наплати побарувањата.

- Коефициент на обрт на залихите - Го покажува обртот на залихите.

Показатели на профитабилност

Оваа група показатели дава сумарна претстава за ефикасноста во работењето на претпријатието, анализирајќи го остварениот профит (нето-добивката), од релативе аспект.

- Профитна маржа - Покажува колкава добивка се остварува на секоја единица остварени приходи од продажбата. Разликуваме бруто и нето-профитна маржа.

- Принос на вкупните средства - Еден од клучните показатели, кој при споредбата на повеќе компании со различна големина на нето-добивката, овозможува да се надмине проблемот на различниот обем на ангажиран капитал.

- Принос на сопствен капитал - Овој показател ја набљудува нето-добивката како резултат што им припаѓа на сопствениците и настојува да утврди колкав износ им припаѓа ним на секоја единица вложен капитал во претпријатието.

- Показатели на економскиот успех и ефективност во работењето на претпријатието:

- Финансиски резултат - Претставува разлика помеѓу пазарната вредност на производството и вкупните трошоци на производство. Доколку добиениот резултат е позитивен, односно доколку вредноста на производството е поголема од вкупните трошоци се остварува добивка, а во спротивно би се остварила загуба.

- Коефициент на економичност - Го одразува степенот на корисното дејство на трошење на производните фактори во производниот процес, т.е. со најмали можни трошоци за остварување на најголем можен обем на производство, со задржување на стандардниот квалитет. Производството се смета за економично доколку коефициентот на економичност е поголем од 1, односно кога е остварена поголема вредност на производството од износот на направените трошоци.

- Стапка на рентабилност - Го прикажува односот помеѓу добивката (профитот) и пазарната вредност на производство. Производството се карактеризира како рентабилно само доколку се остварува позитивен финансиски резултат.

- Продуктивност на трудот - Покрај средствата за производство, човечкиот труд е вториот произведен фактор. Потрошокот на човечки труд се мери во часови или

денови работа, а капацитетот се оценува според бројот на ангажирани работници.

Резултати од анализата на АД „ГД-ТИКВЕШ“- Кавадарци

Како појдовна точка за анализата ни служат изработените финансиски извештаи (Биланс на состојба и Биланс на успех). При финансиската анализа следи одредена постапка која минува низ следниве чекори:

1. Дефинирање на целта, односно корисникот на анализата;
2. Утврдување на стандардите за споредба;
3. Пресметка на показателите;
4. Донесување заклучоци врз основа на пресметаните показатели.

Показатели на ликвидност

Бидејќи показателот на тековна ликвидност треба да е поголем од 1, заклучуваме дека претпријатието има висок степен на ликвидност, што значи успева на време да ги исплати достасаните обврски. Највисока

ликвидност претпријатието остварува во 2010 година, а најниска во 2009 година.

Добиените вредности со пресметка на показателот на моментна ликвидност покажуваат дека претпријатието успева да ги реализира своите обврски во најкус рок. Највисока моментна ликвидност е постигната во 2010 година, а најниска во 2009 година. Од добиените вредности може да се заклучи дека во сите три години се остваруваат позитивни финансиски резултати, при што највисок финансиски резултат се остварува во 2010 година, а најнизок во 2009 година.

Врз основа на сите пресметани показатели во рамките на ликвидноста, со право можеме да изведеме заклучок дека АД „ГД-ТИКВЕШ“- КАВАДАРЦИ успева на време да ги реализира своите обврски спрема доверителите и покажува висок степен на ликвидност.

Табела 1. Показатели на ликвидност на АД „ГД-ТИКВЕШ“ според години

	2008	2009	2010
Тековни средства	102.681.571	113.046.902	110.314.427
Тековни обврски	25.063.850	45.135.863	23.844.782
Залихи	26.337.156	15.043.322	11.538.688
Тековна ликвидност	4,09 (>1)	2,5 (>1)	4,6 (>1)
Моментна ликвидност	3,04 (>1)	2,17 (>1)	4,14 (>1)
Работен капитал	77.761.667	67.911.039	86.469.645

Показатели на солвентност

Врз основа на пресметаните коефициенти на долг/средства доаѓаме до заклучок дека претпријатието се финансира користејќи 10,84 туѓ капитал во 2008 година, 14,98% туѓ капитал во 2009 година и 7,98% туѓ капитал во 2010 година. Најголемо учество на туѓ капитал има во 2009 година.

Добиените коефициенти на долг/капитал можат да се интерпретираат на следниот

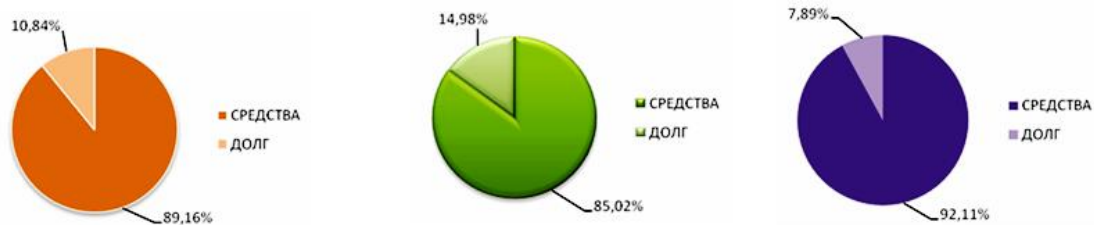
начин: на секој денар средства обезбеден како капитал од сопствениците (акционерите), кредиторите доделиле 0,1216 денари капитал во облик на кредит во 2008 година, 0,1763 денари во 2009 и 0,0857 денари во 2010 година.

Табела 2. Показатели на солвентност на АД „ГД-ТИКВЕШ“ според години

	2008	2009	2010
Вкупно обврски	31.725.233	45.998.040	24.180.410
Вкупно средства	292.613.682	306.886.489	306.286.653
Сопствен капитал	260.888.449	260.888.449	282.106.243
Коефициент долг/средства	10,84%	14,98%	7,89%
Коефициент капитал/средства	89,15%	85,01%	92,10%
Коефициент долг/капитал	12,16%	17,63%	8,57%

Од добиените резултати од пресметките на капитал/средства, забележуваме дека 89,15% од средствата на претпријатието се финансирани од основачкиот (сопствен)

капитал во 2008, 85,01% во 2009 година и 92,10% во 2010 година. Најголемо учество на сопствениот капитал во вкупните средства има во 2010 година.

Показатели на ефикасност (активност)

Врз основа на пресметаните вредности на коефициентот на обрт на вкупните средства доаѓаме до заклучок дека компанијата остварува 0,72 денари приходи од продажба од секој денар средства со кои ја извршува својата дејност (2008 година), потоа 0,62 денари приходи од продажба (2009 година) и 0,47 денари приходи од продажба (2010 година). Забележуваме пад на коефициентот на обрт на вкупните средства од 2008 до 2010 година, што еквивалентно значи и намалување на приходите од продажба со секој денар средства од година в година. Претпријатието треба да настојува да го зголеми коефициентот на обрт на средствата во иднина.

Коефициентот на обрт на побарувањата покажува дека побарувањата за 4,94 пати (2008 година), 2,51 пати (2009 година) и 1,70 пати (2010 година) се трансформираат во парични средства во текот на годината. Исто

така, се забележува намалување на коефициентот на обрт на побарувањата од година в година, при што најмал коефициент е добиен во 2010 година.

Кај коефициентот на обрт на залихите се забележува најголем пораст во 2010 година во однос на претходните две години. Просечниот период на наплата на побарувањата е особено долг во сите три години и се забележува значително зголемување на овој период во 2010 година, во однос на 2009 и 2008 година.

Врз основа на сите овие податоци во Табела 3. можеме да заклучиме дека компанијата во текот на анализираниот период го намалува приходот од продажба и тоа од 0,72 денари во 2008 година до 0,47 денари во 2010 година. Од друга страна, го зголемува просечниот период на наплата на побарувањата од 103 дена во 2008 година до 214 дена во 2010 година.

Табела 3. Показатели на ефикасност на АД „ГД-ТИКВЕШ“ според години

	2008	2009	2010
Приходи од продажба	206.574.622	186.122.519	146.840.622
Просечни вкупни средства	285.777.798	299.750.085	306.586.571
Просечни побарувања од купувачи	41.813.350	74.059.499	86.223.053
Трошоци на продадени производи	193.135.567	167.169.988	145.991.743
Просечни залихи	25.837.288	20.690.239	13.291.005
Коефициент на обрт на средства	0,72	0,62	0,47
Коефициент на обрт на побарувањата	4,94	2,51	1,70
Коефициент на обрт на залихите	7,47	8,07	10,98
Просечна наплата на побарувањата	103,3 дена	144,2 дена	214,7 дена
Просечно врзување на средства во залихи	48,8 дена	45,2 дена	33,2 дена

Показатели на профитабилност

Добиените показатели за бруто-профитната маржа и нето-профитната маржа се добри, односно тое покажуваат дека компанијата од секој денар приходи од продажба остварува 0,0747 денари оперативна и 0,0665 денари нето-добивка (2008), 0,1093 денари оперативна и 0,1079 денари нето-добивка (2009) и 0,0088 денари оперативна, а 0,0080 денари нето-добивка (2010). Забележуваме намалување на бруто и нето-профитната маржа во 2010 година во однос на 2009 година.

Показателите на принос на вкупните средства не се многу задоволителни. Како минимум задоволително ниво на приносот на вкупните средства се смета околу 5%, а компанијата остварува 4,81% принос на секој вложен денар во средствата во 2008 година, во 2009 година има мало

подобрување на приносот на вкупни средства, а во 2010 година се забележува забележителен пад на овој принос и е многу понизок за разлика од претходните две години.

Показателите на принос на сопствениот капитал исто така се незадоволителни. Како минимум задоволително ниво на принос на сопствен капитал се смета околу 10%, а компанијата остварува многу помалку од тоа ниво, односно од 5,41% во 2008 година се зголемува за мал процент, односно 7,69% во 2009 година и во 2010 година повторно значително намалување на приносот на сопствен капитал, односно приносот од секој вложен денар во акциите на оваа компанија и тоа дури на 0,43%, што претставува незадоволително ниво.

Табела 4. Показатели на профитабилност на АД „ГД-ТИКВЕШ“ според години

	2008	2009	2010
Оперативна добивка	15.443.693	20.344.602	1.299.333
Нето – добивка	13.749.672	20.085.692	1.188.968
Приходи од продажба	206.574.622	186.122.519	146.840.622
Просечни вкупни средства	285.777.798	299.750.085	306.586.571
Просечен сопствен капитал	254.013.613	260.888.449	271.497.346
Бруто – профитна маржа	7,47%	10,93%	0,88%
Нето – профитна маржа	6,65%	10,79%	0,80%
Принос на вкупните средства	4,81%	6,70%	0,38%
Принос на сопствениот капитал	5,41%	7,69%	0,43%

Показатели на економскиот успех и ефективност

Врз основа на пресметаните резултати доаѓаме до заклучок дека претпријатието остварува позитивен финансиски резултат во сите три години. Во текот на 2010 година е забележано маркантно намалување на добивката во однос на 2008 и 2009 година.

Исто така, коефициентите на економичност изнесуваат повеќе од 1, што е знак дека производството е економично. Во 2010 година доаѓа до изедначување на пазарната вредност на производство и трошоците на производство, при што коефициентот на економичност изнесува точно 1.

Резултатите од пресметаните вредности на стапката на рентабилност ни покажуваат дека средствата на претпријатието пораснале од 7,40% во 2008 до 10,84% во 2009 година, што значи дека на секои вложени 100 денари во 2008 година се остварува добивка (профит) од 7,40 денари

и 10,84 денари добивка во 2009 година, што е доста добро. Меѓутоа, стапката на рентабилност е доста намалена во 2010 година и изнесува само 0,88%, што значи дека на секои вложени 100 денари се остварува профит од само 0,88 денари, што е многу малку.

Показателите на продуктивност на трудот покажуваат мало намалување на бруто-продуктивноста на трудот и тоа најмали вредности се добиени повторно во 2010 година (0,03). Исто така, се забележува намалување на показателот на нето-продуктивност на трудот во 2010 година во однос на 2008 и 2009 година.

Како резиме на вредностите пресметани во Табела 5 можеме да согледаме дека претпријатието ги достигнува сите поставени движења на показателите на економичност, рентабилност, продуктивност на трудот и остварува позитивен финансиски резултат од

работењето. Во текот на анализираниите три години (2008, 2009 и 2010 година) бележи раст, но и мал пад, но сепак остварува позитивен финансиски резултат. Со тоа ја потврдува успешноста во работењето.

Од сите направени пресметки до сега, можеме да изведема заклучок дека претпријатието остварило најдобри резултати во 2009 година, потоа следува 2008 година, а во 2010 година постојано

бележи пад на пресметаните вредности, што значи дека 2010 година била најкритична за ова претпријатие. Претпријатието во иднина треба да се стреми да ги задржи сите позитивности кои се споменати и да настојува да ги намали или потполно да ги елиминира сите негативности што се поврзани со неговото работење и кои можат да доведат до негативни ефекти.

Табела 5. Показатели на економскиот успех и ефективност на АД „ГД- ТИКВЕШ“ според години

	2008	2009	2010
Пазарна вредност на производство	208.579.260	187.514.590	147.291.076
Трошоци на производство	193.135.567	167.169.988	145.991.743
Добивка	15.443.693	20.344.602	1.299.333
Плати	42.906.148	43.085.063	39.058.736
Финансиски резултат	15.443.693	20.344.602	1.299.333
Коефициент на економичност	1,07 (0,92)	1,12 (0,89)	1,00 (1,00)
Стапка на рентабилност	7,40%	10,84%	0,88%
Продуктивност на трудот (брuto)	4,86	4,35	3,77
Продуктивност на трудот (нето)	0,35	0,47	0,03

Заклучок

Анализата на работењето и финансиската анализа претставуваат обемни испитувања на целокупното работење и финансиската состојба на претпријатието, со цел да се увидат позитивностите од работењето и да се овозможи нивно задржување во иднина, како и да се откријат негативностите кои треба да се намалат или целосно да се елиминираат во идниот период. Основни материјали кои се користат при овие анализи се изработените извештаи од страна на претпријатијата. Во овој труд беа употребени два извештаја (Биланс на состојба и Биланс на успех) за 2008, 2009 и 2010 година, како и дополнителни материјални од претпријатието. Друштвото остварува висок степен на ликвидност, солвентно е, што значи има мало учество на туѓ капитал во однос на вкупните средства. Показателите на ефикасност се прифатливи, но кај овие показатели се бележи пад во текот на 2010 година во однос на претходните две години. Просечниот период на наплата на побарувањата на друштвото е прилично долг, при што, секако треба да се земе предвид и природата на процесот на работа во самата компанија. Показателите на профитабилност покажуваат дека бруто и нето-профитната маржа се на доста добро ниво, меѓутоа очигледно е дека коефициентите на принос

на сопствени средства и принос на сопствен капитал се незадоволителни, бидејќи се наоѓаат под нивото кое се смета за минимум или сосема малку над него. Показателите на економскиот успех и ефективност во работењето покажуваат дека претпријатието остварува позитивен финансиски резултат, со што ја потврдува успешноста во работењето. Производството е економично, бидејќи во сите три години коефициентот на економичност е повисок од 1. Стапката на рентабилност ни покажува дека средствата на претпријатието пораснале во 2009 година во однос на 2008 година, меѓутоа во 2010 година се бележо значително намалување на средствата на претпријатието. Исто така, забележано е и намалување на нето и бруто-продуктивноста, при што најмали вредности се добиени во 2010 година. Врз основа на сите пресметани податоци, најголемо намалување на сите вредности е забележано во 2010 година, која била најкритична од сите анализирани години, каде што има и маркантно намалување на добивката во однос на 2009 и 2008 година. Како резиме на горенаведеното можеме да констатираме дека АД „ГД- ТИКВЕШ“ треба да настојува да ги задржи сите добри страни на работењето и да се насочи кон подобрување на сите лоши страни кои во иднина можат да го нарушат деловното работење на претпријатието.

Литература

- [1] Арсов С., 2008, Финансиски менаџмент, Економски факултет, Скопје;
- [2] Мартиновска-Стојческа А. 2011, Анализа на работење, Факултет за земјоделски науки и храна-Скопје, скрипта;
- [3] Милапов, М., Мартиновска-Стојческа А., 2002, Трошоци и клкулации во земјоделството. Земјоделски факултет, Скопје.